

Dolina rzeki Kłodnicy łączy miasta aglomeracji górnośląskiej, od Katowic przez Rudę Śląską i Zabrze po Gliwice. Kolejnych kilkanaście miejscowości województwa związanych jest z rzeką poprzez sieć jej dopływów.

VATTENFALL

Walory przyrodnicze doliny Kłodnicy

Od ponad stu lat Kłodnica podlega intensywnym oddziaływaniom antropogenicznym, prowadzącym do degradacji ekosystemu rzeki i doliny rzecznej. Wskutek regulacji rzeki, na znacznych odcinkach zmieniły się warunki przepływu wody i uległa zniszczeniu naturalna roślinność doliny. Wody Kłodnicy stały się odbiornikiem zanieczyszczeń doprowadzanych wraz ze spływami powierzchniowymi, ściekami komunalnymi i przemysłowymi.

Ale w dolinie Kłodnicy, mimo przekształceń antropogenicznych, wciąż jeszcze znaleźć można wiele miejsc cennych przyrodniczo, gdzie spotyka się gatunki roślin i zwierząt rzadkie lub ginące w skali regionu i kraju. Do miejsc o szczególnych walorach przyrodniczych zalicza się ob-

Rejon źródeł stanowi również dogodnie miejsce bytowania płazów, a zwłaszcza rzekotki drzewnej, ropuchy szarej oraz żaby trawnej. Skrzydlatymi mieszkańcami lasu są dzięcioły duże, kowaliki, kwiczoły, kosy oraz sikory. Wartym odnotowania ssakiem występującym na tym terenie jest ryjówka aksamitna. W roku 2001, na mocy uchwały Rady Miejskiej Katowic, obszar źródłiskowy Kłodnicy został objęty ochroną prawną jako zespół przyrodniczo-krajobrazowy.

Kolejny cenny przyrodniczo odcinek rzeki znajduje się w Starym Panewniku. Rzeka ma tu charakter zbliżony do naturalnego z licznymi meandrami i starorzeczami. Dno doliny porastają zbiorowiska roślinności szuwarowej, łąkowej i torfowiskowej z udziałem rzadkich gatunków roślin – borówki bagiennej, bagna zwyczajnego, modrzewnicy pospolitej, żurawiny błotnej. W trzcinowiskach i nadwodnych zaroślach wierzbowych gniazdują liczne gatunki ptaków, m.in. łożówki, potrzosy i plegze, kaczki krzyżówki. Dziuplaste drzewa zasiedlają sikory i kowaliki, a zadrzewienia wykształcone na wyższej terasie rzeki – sójki, świstunki, kosy i szpaki.

Strefa brzegowa i starorzeczka Kłodnicy porośnięte są przez płyty szuwarów z trzcina, pałąką szerokolistną, manną jadalną i jeżogłówką gałęzistą. Na brzegach rzeki można spotkać miejscami zadrzewienia olchowo-wierzbowe, stanowiące pozostałość dawnych lasów łągowych, charakterystycznych dla terenów nadrzecznych. Większość terenów nadrzecznych została jednak wylesiona, toteż obecnie, poza strefą szuwarów

przybrzeżnych dominują zbiorowiska zastępcze – łąkowe oraz zarośla.

Duże zróżnicowanie siedlisk wpływa na bogactwo zamieszkujących dolinę Kłodnicy zwierząt – głównie ptaków, płazów i gadów. Najliczniej reprezentowana jest gromada ptaków – na łąkach występują skowronki, pliszki żółte, kłaskawki, gąsiorki; w trzcinowiskach gniazdują m.in. potrzos, łożówka, trzcinia i trzcinniczek; w zadrzewieniach – dzięciołek, dzięcioł duży, dzięcioł zielony, modraszka, bogatka. Starorzeczka, oczka wodne i wiosenne rozlewiska stanowią dogodne miejsca rozrodu płazów. Spośród stwierdzonych w dolinie Kłodnicy gatunków na szczególną uwagę zasługują traszka grzebieniasta i kumak nizinny – gatunki zagrożone w skali Europy, figurujące w Dyrektywie Siedliskowej. Urozmaicone siedliska stwarzają dogodne warunki bytowania dla gadów – zaskrońca zwyczajnego, jaszczurek – zwinki i żyworodki oraz żmii zygzakowatej.

Dzięki obecności miejsc opisanych powyżej, dolina Kłodnicy wciąż jeszcze funkcjonuje jako ostoja bioróżnorodności i korytarz ekologiczny, umożliwiający przemieszczanie się wielu gatunkom roślin i zwierząt. Powinniśmy wszyscy dołożyć starań, aby ochronić istniejące enklawy cennej przyrody i przywrócić w drodze rewitalizacji funkcje przyrodnicze tam, gdzie wskutek nieprzemysłanych działań doprowadzono do zniszczenia naturalnych układów doliny rzecznej.

RENATA BULA, KATARZYNA SKOWROŃSKA
Centrum Dziedzictwa Przyrody Górnego

Żurawina błotna. Fot. J. B. Parusel

szar źródłiskowy Kłodnicy znajdujący się w południowej części miasta Katowice, na terenie lasów murckowskich. Teren źródłiskowy porasta las łągowy, w którym najstarsze okazy olchy czarnej, liczące ponad 120 lat, mierzą w obwodzie ok. 200 cm. W runie spotyka się tu rzadkie i podlegające ochronie prawnej gatunki roślin, takie jak ciemiężca zielona, kopytnik pospolity i czosnek niedźwiedzi. Warstwy krzewów tworzą m.in. kalina koralowa, kruszyna i wawrzynek wilczczyko.

Pomóżmy Kłodnicy!

Vattenfall (dawniej Górnośląski Zakład Elektroenergetyczny S.A. w Gliwicach), zainicjował realizację programu z zakresu ochrony środowiska pod nazwą „Przyjazna Kłodnica”. Obecnie Program „Przyjazna Kłodnica” zrzesza 10 gmin i 12 instytucji, które zadeklarowały wolę współdziałania na rzecz oczyszczenia rzeki Kłodnicy i jej dopływów. Koordynatorem Programu „Przyjazna Kłodnica” jest Instytut Ekologii Terenów Upzemysłowionych w Katowicach.

Dlatego zapraszamy wszystkie szkoły, uczniów i nauczycieli do wspólnego działania. Pomóżmy Kłodnicy! Ponieważ najważniejsze jest aktywne działanie, zorganizujemy wspólnie akcję „Dzień dla Kłodnicy”. Nasze działania mogą być bardzo różne. Może to być impreza stanowiąca podsumowanie wcześniej zorganizowanych przedsięwzięć, takich, jak różnego rodzaju konkursy, samodzielne projekty prowadzone przez poszczególne klasy lub kółka zainteresowań.

Informacje na temat rzek zlewni Kłodnicy znajdziecie również na stronie internetowej Programu „Przyjazna Kłodnica” – www.ietu.katowice.pl/klodnica. W „Zielonej Lidze” i na stronie internetowej będziemy zamieszczać materiały, które mogą się Wam przydać w trakcie organizacji szkolnego Dnia dla Kłodnicy.

WANDA JAROSZ – Instytut Ekologii Terenów Upzemysłowionych